

VOLDEMAR KANGRO-POOL

PÜHAJÄRV

„Vikerkaares“ nr. 8 ilmunud auhinna- lise piltmõistatuse lahendus:

„Kuidas külvad, nõnda lõikad!“

Õiged lahendused saatsid:

Tallinnast: Bernhard Elberg, H. N., Aug. Mölder, Emma Nõmm, R. Klaus, Põhjakotkas, Panter, Asja-armastaja, Karl Nõu, H. Siimann, Arto Kalm, N. Luks, Hans Permann, A. K. H., Pükker, Manivalde, Vibuane, Artur Tammik, Väike Valdi, Helmut Takenberg, Põhja-maa kasvandik, Kõikuvad mõtted, Luurav Ilves, Guide Juta, Peeter, Väle Hirv, Elly ja Siina, Teadlane, Jäemägede printsess, Pihvede printsess, Oopori printsess, Rändav juut, Ivar Paalmann, Ingrid Baader, E. Heinsson, Har.-Gar., Huhuu, H. Kallikivi, Sulevipoeg, Albrecht Anton, Achilleus, Pelgulane, Draakon, Ülemistejärve vanake, Mihkel Mesikäpp, Georg Uuesson, K. Kärunga, Kotkas, Kobra, R. Bauman, Sõnajalg, Vätku, Vambola Saks, Toso Herm, Ed. Arukäe, Must Mask, Piruka Prints, Bimbu, A. Gold, Skout I, Rakka neiu, Rõõmula neid, Õnnetar, Ilmatar, Ales, A. Kroon, Tulesõõja, Kuuseuss, Kaho, Dollarmiljon, Karl Tõke, J. Devid, Põhjala, „Vikerkaare“ sõber, Abram Andrejevitch, Andres Birk, Bernhard Schmidt, Kotkasilm, E. Kärk, R. Trei, Virve, Ed. Sandat, Lembit Norvid, Oitsemäe Mikk, A. Kaune, E. Tannebaum, Karl Mölder, Mutt, Riks, Valfried, Hinnu, A. Aamisepp, R. E., Must Mardikas, Jüts.

Nõmmelt: Heljo Lall, Liisa Kaibaldt, Nurme-
poiss.

Raasikult: Reinuvalder.

Torist: Tori-Aesoo.

Hallistest: Selma Oja.

Põltsamaalt: Joh. Berg, Endel Tenner, Hind-
rek Ets. — uut — uut.

Saadjärve kõrg. algkoolist: A. Mitnits.

Tartust: Nikolai Kokla, Noor Vaino, Must Mees, Eduard Urtson, Tasuja, Jüri, Ossu, Eduard Lind, Meteoor, Arnold Kuus, Vagi Pärsimägi, Ago Mattiesen, E. Krämp, Hiielge, L. Soonberg.

Viljandist: J. Koit, Heino Lattik, J. Sulg, Aldo Lattik, V. Paas, Jaan Arusson, „Vikerkaare“ lugeja, J. Hermes, V. Laine, H. Pani, E. Suurkask, G. Garibaldi, Edmond Dantes.

Pärnust: Helene Tomingas, Leonhardt Männik, A. Reinvald, August Jalas, Richard Andersson, E. Sirk, Erich Rüt, Harald Gustavson, Herbert Roger, J. Laar-
mann.

Valgast: J. Janson, C. Purask, Mougli.

Viiratsi algkoolist: Peeter Kalam.

Kohtla-Järvelt: V. Bootor, M. Schillienbach,
E. Onton.

Pärnu-Jakobist: H. Küüts.

Torist: Jaan Tõlp, H. Kalbus.

Rakverest: Edgar, Fritz Kask, Erika, Uulka, Must ratsanik, V. Orav, Valdi Väinola, Dady, O. Riis-
berg, F. Riisberg, Leopold Pöder, Edgar.

Paideist: J. Greenbaum Joh. Kobin.

Türit: U. Essenson, Karly Taimis.

Peetrist: Erni Sportlane.

Harju-Madisel: Ed. Reemann.

Tapaalt: Volly Koit, Täheratsanik, V. Kull, H. Mikk, M. Kippar, A. Pärt, J. Suuk, —si, F. Kroot, Lõvi.

Vigalast: Rändaja, J. Kivirõhk (?).

Väike-Maarja: A. Saunasaar, L. R., H. Pello.

Kolult: J. Gustavson, Otto Pärnamägi.

Kuressaarest: G. Stamm, M. Käi, E. Kull,
Kuressaare Luisk.

Haapsalust: Alb. Soosaar, L. Preimann, Joh.
Lahekallas, L. Fried.

Muhust: Nikolai Kärner.

Vasalemail: Metsakohin.

Silla algkoolist: Lääne Mardus, Artur Laa-
man.

Amblast: Heinz Unt.

Võrust: Kullisilm.

Vana-Kuustest: R. Hansen.

Jõgeva kõrg. algkoolist: R. Terasmägi.

Pranglist: Väike Teele.

Raadi mõisast: Olav Mägi.

Abjaalt: Edgar Vainsaar.

Harkust: Merihunt, Eikeegi, Sulev.

Viru-Roelast: R. Kongi.

Lellest: Põhjavaim, „Vikerkaarlaste“ malevast: Magalhaens, Sõjakangelane, Suur Kaaguar, Kirepi Juks, Tuisu Andres, Roosike ja Jaanilill, M. Jürgenson, Palder-
jan, Attilla.

Vändrast: Oskar Karlsberg, K. Kajak.

Hallistest: K. Tiinder.

Laeva vallast: Hugo Lübeck.

Põlvast: Afrikanus.

Nõmkülast: E. Päärda.

Aadressita: Peet Maiesool.

Sonda jaamast: Ernst Roost.

Auhinna loosimine on teisip, 24. märtsil
s. a. kl. 2 „Vikerkaare“ toimetuse ruumis, Pikk tän. 2,
II korral, millest asjast huvitatuid osa võtma kutsutakse.
Toimetus.

KIRJAVASTUSED.

Ip-Sek, V.-Tännasilm. — Teie pole nähtavasti
veel kunagi kaastööd teinud ajakirjadele, muidu teaksite,
et kaastööline peab saama omaloodud töö ehk
omatehtud töö, kusjuures ta algupärandi autori
nime peab nimetama. Päälegi kirjutatakse kõik, mis
määratud tüüki jaoks, lehe ühele küljele, kuna teie
jääb puhtaks.

Ka sisuliselt ei kõlba saadetud jutt meie ajakirjale.
Kui keegi oma käsikirja tagasi tahab, siis paneb ta seks
margid juure. Jätame teie kirjutuse toimetusse nõud-
miseni.

Skout I, „Vikerkaare“ sõber, Elly ja
Siina. — Teatage viibimata oma õige nimi ja aadress!
Toimetuse töö hõlbustuseks lisatagu igale saadetisele
igakord täielikud andmed.

Magalhaens. — „Rahutu uni“ avaldamiseks liig
väheütleb. „Vikerkaarlaste“ malevale südamlük tervitus.

Ed. Bruhlin. — Teie kirjutus „Noorsoo liikumise-
st“ liig ühekülgne, õigekirjutus nõrk, — ei saa aval-
dada.

Vastuseks paljude küsijale. — „Vikerkaart“ võib
küll saada ka üksikute numbrite viisi. Seks vaja saata
raha (võib postmarkides) „Vikerkaare“ talitusele, Pikk
tän. 2, Tallinn. Seni kõik numbrid saadaval. Harilik
number 15 mk., värviline 25 mk. Tellida võib
igast numbrist alates.

VIKERKAARLASTE KESKELT.

V. a. „Vikerkaare“ toimetust!

Juba ammu kandsin mõtet oma rinnas enda isikult
noore, tahtejõulise vikerkaarlaste perega kuidagi liita.
Nüüd vast kord saabus aeg seks. Esmajoones soovin
„Vikerkaare“ toimetusele raugematut jõudu juhtiva töö
jätkamiseks noorsoo keskel; soovin, et „Vikerkaar“
alati sama kõrgel kultuurilisel tasapinnal seilaks, nagu
ta seda praegu on saavutanud. Teiseks soovin edu ja
jõudu noorte vikerkaarlaste perele. Ärgu raugegu kunagi
nende tahtejõud, mis neid seni „Vikerkaare“ ümber on
koondanud. Pakun teile oma sõpruse, noored viker-
kaarlased. Pakun teile suitseva rahupiibu, nagu seda
kord tegid vabad Ameerika indiaanid — ürgrahvas ürg-
looduses!

Palun „Vikerkaare“ toimetust mu tervitust edasi
anda vikerkaarlastele.

Suurima lugupidamisega

H. Rõigas.

V. a. „Vikerkaare“ toimetust!

Astun laialdasse vikerkaarlast perre, tervitan toime-
tust ja kõiki „Vikerkaare“ ümber kogunud noori. Pool-
dan „Vikerkaare“ kainet sihti. Tahan samimuda käsikäes
vabamate vaadete ja sihtidega.

Pärnu-Jaakobis, 1. märtsil 1925. a.

Vikerkaarlane H. Küüts.

„Vikerkaare“ uue sõbrana tervitan kõiki vikerkaar-
last!

Peeter.

Nr. 12.

Vastutav toimetaja: Ernst Raudsepp. * Tegev toimetaja: J. Neggo-Võsalo.
Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

1925.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk t. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid teisipäeviti ja reedeti kl. 1—2.
Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.
Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk. Üksik number 15 mk.

ENDAVALITSEMISEST.

Samuel Smiles'i ainetel K. E.

Üks tähtsamaist abinõudest iseloomu kasvatamiseks ja arendamiseks on endavalitsemine. Endavalitsemise läbi võib inimene kindlasti sihile jõuda ja seda saavutada, mis muidu hoopis võimatu näib olevat.

Mõni vast küsib, mis on siis endavalitsemises iseäralikku? Ta arvab, et iga inimene end tarbekorral suudab valitseda. Kuid paljud lasevad end juhtida ainult instinktist või juhusest, mis neile lõppeks saatuslikuks võib saada ja kogu elu hävitada. Õigusega võib öelda, et endavalitsemine on tunnus, mis eraldab inimest loomast, teda viimasest kõrgemale tõstes.

End valitsedes võib inimene oma tunge õigel ajal vaos hoida ja tarvilikul korral mõõtu pidada. Ekslik on arvamine, et juhuslikele tahtmistele ja tungidele vaba voli andmine ongi isiklik vabadus, mida inimene peab kasutama. Alaline tungidele järeleandmine teeb inimese lõpuks nende orjaks, kes pimedast pääst enam hää ega halva vahet teha ei oska ja keda saatus karmi käega hävitab.

Et kõlbliselt vaba olla, peab inimesel võlme olema instinkti tungidele vastu panna ja selleks peab ta end just endavalitsemises harjutama. Kui seega hakkama saadakse, siis võib näha, et endavalitsemine on üks iseloomu tähtsamaist alustugedest.

Pole kerge endavalitsemisega katset teha, kui oled harjunud alati oma juhuslike soove täitma. Kuid siin peab end tõsiselt kokku võttes pingutama ja tarbekorral ütlema: „Ma ei tee seda“ või „Ma ei taha“. Esiteks on see muidugi raske ja nõuab mõnetki äärmisi jõupingutusi, kuid seda rõõmustavamad on tagajärjed. Mis võib veel enam iseteadvust tõsta, kui kindel äratundmine, et endast igal ajal võid võitu saada ja et su tahtmised kindla kontrolli all seisavad. See tõstab inimest kõlbliselt. Üheksakümmend protsenti halbadest

kalduvustest, mis seltskonna päale halvavalt mõjuvad, sest et nad kuritegudeks paisuvad, sulaksid miinimumini kokku, kui endavalitsemine üldiselt võidule pääseks.

Üks tähtsamaist iseloomu tugeid on veel harjumus. Harjumuse läbi võidab inimene palju juure, kui ta teda õieti kasutada oskab. Nii ütleb vanasõnagi: „Harjumus teeb meistriks“. Kuid harjumus võib ka kahe teraga mõögaks saada nõrga iseloomuga inimese käes. Seejuures tungivad kergesti esile halvad kalduvused, mis lõpuks halbadeks harjumusteks arenevad. Siin ei aita muu, kui kindel endavalitsemine. Ja lõplikule endavalitsemisele jõuame jälle harjumuse läbi; nii on mõlemad üksteisega lähedalt seotud.

Endavalitsemine on tähtis tegur tahte arendamiseks. Dr. Johnson ütles, et inimese hää või halb tuju väga palju tahtest olenevat. Kannatus ning rahulolek võib samuti harjumuseks saada, nagu pahurus ning rahulolematumus. Johnson arvas, et rahuline meel ning rõõmus olek on enam väärt kui 1000 naelsterlingit aastast sissetulekut. Ja see on tõsi: kui kannatlikkust pole ning rõõmsat optimistlikku meeleolu, siis võlme kergesti väikeste murede ning hingepiimade ohvriks langeda, mis meld sõõvad kui seesmine tuli, mis tuhaks põletab, aeglaselt kuid järjekindlalt.

Tihiti räägitakse paha ägeda temperamendiga inimestest. Iseäranis on äge temperament omane noortele. Kuid inimestel, kel see on omane, on just suur tagavara kasutamatu energiat, mis ägeduses avaldub. Kui ülevoolav energia õieti kasutada ja endavalitsuse kindla kontrolli alla saada, siis näeme, kui suurt kasu sest võib saada. Stephan Gerard, kes Ühisriikides hääle järjele jõudis, võttis kohe ilhe kaupmehe enda juure ärisse, teda üksi töötada lastes, kui kuulis, et ta olevat ägeda iseloomuga. Ta arvas nimelt, et ägedad inimesed on kõlge

paremad töötajad, kui nad eraldatakse ja tülitsemise kiusatus neist kõrvaldatakse. Nii pole ägedus midagi muud kui taltsutamatu energia, mida võib kindla endavalitsemise abil vaos hoida. Washingtoni kütetakse kui tõelist rahvuse, voo- ruse ja lahkuse kehastust. Ometi oli ta iseloomu poolest nooruseas väga äge. Ainult raudse endavalitsemise abil suutis ta oma isiku täiuseni viia. Samuti oli luuletaja Wordsworth lapsena pahur ning jonakas, aga elu tundma õppides jõudis ta endavalitsemisega nii kaugele, et suutis end täielikult vaos hoida, oma endatunnet arendada ja tarbekorral halbused kannatada.

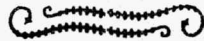
Endavalitsemise läbi võib valitud elutöö lõpuni viia, üteldes kõiki raskusi ja ignoreerides kiusatusi. Nii oli kuulnud leidur Faraday tulise iseloomuga. Oma seesmist tuld suutis ta aga sedavõrd taltsutada, et see tal asjata energiat ei kulutanud. Ta oleks võinud väga kergesti rikkaks saada, kui oleks loobunud uurimisist ja pöördunud praktilisele alale. Kuid ta jäi teadusele truuks, elas vaesuses, uurides ning töötades, mis talle küll ainelist kasu ei toonud, kuid selle eest kuulsuse.

Iga vähemagi asja juures on tarvis endaga arvepidamist. Iga valimatu sõna, mis nii kergesti huu- telt libiseb, võib ütlejale halbu tagajärgi tuua. Siingi on endavalitsemist vaja, et tarbekorral vaikida. Mõnigi kuulnud mees on oma hoolimatu esinemisega endale varju heitnud, mis enam kuidagi ei kao. Endavalitsemist tuleb igal vaja, seda enam aga veel suurte, vastutusrikkastel kohtadel. Nii mõnigi kõrge ametnik on selle tõttu „len- nanud“, et õigel ajal ei suutnud oma sõrmi taltsutada,

mis võõra vara järele sirutusid. Vastandiks neile võib hõlgava eeskujuna tuua minister Pitt'i, kelle kätest miljonid läbi libisesid, kuid kes ise kunagi rikkaks ei saanud.

Ausameelse iseloomuna võib tuua kirjanik Walter Scott'i, kes üleilmeliselt tuttav nii noortele kui vanadele. Kui ta kirjastaja majanduslikult kokku varises, katsus ta teda sõbrana toetades kõige jõuga jalule aidata. Scott'il oli kindel eesmärk kõik oma võlad tasuda, et surra rahulikult ja vabana, et ta nimi jääks puhtaks ja seisaks hääs kuulsuses. Seks töötas ta väsimatalt ööd kui päevad, võideldes haigusega, kuna kõik ta hono- raari said võlauskujad. Selle väsimatu töö tagajärjeks on hulk paremaid töid, mille eest ta isiklikult peaaegu midagi ei saanud. Kuid ta jäi kindlaks oma sihile. Ta suri, murtud tööst, kuid olles siiski rahul endaga. „Olen vahest viljarikkaim kirjanik käesoleval ajal,“ ütles ta enda kohta surmavoodil. „Ja see on mulle lohtuseks, et võin öelda, et kunagi kellegi inimese usku pole kõl- gutanud ega kellegi põhimõtteid rikkunud ja et ma mi- dagi pole kirjutanud, mis surmavoodil peaksin maha tõmbama.“

Nii näeme, kui võrd suur moraalne jõud peitub enda- valitsemises. Nõrga iseloomuga inimesed langevad ker- gesti oma kirkede orjaks ja satuvad seeläbi peagi teiste, mustaäriajajate kiiusi, kust vaevalt on pääsu. Tugev, end valitsev iseloom sammub aga kindlalt läbi elu- tormide sihile. Endavalitsemine viib paremusele ja on toetegijaks üldisele hääle käekäigule. Ta on ainuke tõsine vabadus, mida iga inimene endale võib võita.

EDITHA VARAS.

F. H. Burnett'i järele Inglise keelest M. M.

Tahan kohe alguses öelda, et Editha oli alati pisut ime-lik väike tüdrukuke, mitte väga teiste laste sarnane. Ta ei olnud terve ega tugev tüdruk, seepärast oli tal võimatu teiste lastega ümber joosta ja mängida; ja et tal ka õdesid ega vendi polnud, ega üldse oma vanuseid mänguseltsi, siis oli ta oma tädi- de ütluste järele natuke varatark laps. Ta oli alati armastanud raama- tuid, ja oli lugema õppinud juba siis, kui oli aias väga, väga väike; ma ei või tõesti öelda, kui väga noor ta oli, kui oma esimese raamatu läbi luges. Tema isa kir- jutas ise raamatuid ja oli ühtlasi ühe suure ajalehe välja- andja. Tal oli väga suur raamatukogu — nii oli Edithal võimalik palju lugeda, enam, kui see tahe vast hää oleks olnud. Nad elasid Londonis; et tema ema oli veel noor ja õige ilus, käis ta väga palju väljas; isal oli palju tööd ja vähe vaba aega; koolipreili käis ainult hommikuti — nii oli Edithal õige palju vaba aega. Selle aja saatis ta suuremalt jaolt isa raamatukogus mõõda, kus ta suuri raamatuid ja isegi ajalehti luges.

Edithale meeldisid ka ajalehed; ta leidis neis õige palju huvitavaid asju, näit. kõiksuguseid ime-likke juhtu- musid, mis iga päev suures Londonis ette tulid. Kuid kahjuks ei juhtunud nende naabruses kunagi midagi ise- äralikku.

Ajalehtede läbi sai ta ka teada, et on olemas sar- naseid inimesi, kes elavad sellest, et võorastesse maha- disse sisse murravad ja varastavad kõik ilusad asjad, mida aga kaasa jõuavad võtta; ja ta luges ka, et sar- naseid mehi nimetatakse varasteks.

Kui ta alguses hakkas varastest lugema, tegid nad talle õige palju muret: esiteks kartis ta pisut, kui õhtuti

oma voodis ärkvel lamas; teiseks oli tal ka kahju varastest.

„Usun, keegi pole neile kunagi midagi paremat õpe- tanud,“ arvas laps endamisi.

Ta mõtles nii palju varaste päale, et ühel hommikul, kui ta isaga oli einel, tahtmata temale mõned küsimised varaste kohta ette pani. Isa sõi ja luges lehte, kui Editha temaga hakkas kõnelema.

„Isa,“ ütles ta oma väikese tõsise häälega ja vaatas väga tõsiselt isa poole. „Isa, kallis, mida arvad varas- test kui seisusest?“ (ta ütles „seisusest“, sest oli seda sõna kuulnud ühelt oma isa sõbralt, härralt, keda ta väga austas, ja taile tegi löbu kõnelda nagu see härra).

Tema isa võpatas vähe, nagu oleks keegi teda tor- ganud, lükkas juuksed otsaesisel ja vaatas hämmastu- mullt oma tütrekesse poole.

„Vargad! Kui seisus!“ hüüdis ta. „Jumal, tule appi! Seisus, Niksi! (see oli isa armsam nimetus Edithale) Niksi, kus on su ema?“

„Ta on alles sängis, armas isa, ja me ei tohi teda eksitada, sest eileõhtune pidu on ta väga väsitanud,“ vastas laps. „Piilusid enne einele tulekut tema ukse vahelt sisse — ta oli magades nii ilus! Aga, isa, mida mõtled varastest?“

„Ma arvan, see on halb seltskond, Niksi,“ ütles isa, „väga halb seltskond.“

„Kas pole ka häid vargaid olemas, isa?“

„Usun, ei. Nagu tead,“ ütles isa ja hakkas naerma nõnda, nagu seda sageli tegid täiskasvanud, kui Editha neile küsimusi ette pani. „nagu tead, ei karistata var-

gaid ometi ju nende puhta moraali ja laitmatu iseloomu pärast."

Aga Editha ei saanud aru, mida isa mõtles „puhta moraali“ all ja ta hakkas jälle kõvasti mõtlema.

„Preili Lane jutustas mulle eile vaeslastest, kellele midagi pole õpetatud; neil pole kunagi Prantsuse keele ega muusika tunde olnud — neil pole juhustki seks olnud, vaevalt, et nad lugeda mõistavad. Võib olla, isa, on see ka varastega nii; kui neile oleks midagi muud õpetatud, võib olla, poleks nad vargaks saanud.“

„Muusika ja Prantsuse keele tunnid harivad väga mõistust, mu armas Niksi,“ ütles isa ja hakkas naerma, mida Editha sugugi ei armastanud, kuid äkitselt jättis ta naeru ja küsis tõsiselt:

„Kui vana sa õige oled?“

„Olen seitsmeaastane, käin kaheksandat,“ tuli vastuseks.

„Tule siia, mu väike,“ ütles isa ja hoidis talle oma käe vastu.

Editha tõsis oma istmelt ja läks ümber laua isa juure. Isa võttis ta sülele ja ütles talle:

„Ära liig palju koorma oma väikest aju, ja ammugi mitte rumalate varastega.“

„Kuid,“ ütles Editha, „ma ei saa teistli. Pean vahel siiski natuke nende päale mõtlema, ja mulle paistab, nagu peaks, võib olla, ainult üks hää varas halbade hulgas olema. Ja mul on kahju sest häast vargast, isegi halbadeist on kahju. Vaata, nad peavad terve öö ülal olema, ka vihmaga, ja nad pole ju süüdi, et neile paremat pole õpetatud.“

Oli imelik, et esimesena, mida ta kuulis, kui oma ema tuppa läks, oli jutt varastest.

Editha armastas väga ema ja oli uhke tema päale. Ta katsus alati ema eest hoolitseda nii, kuidas seda mõistis: ei eksitanud teda kunagi unes, aitas teda alati riietamise juures ulatades temale üht või teist väikest asja ehk pannes kinni kinga- või kindanööpe. Sel hommikul, kui ta ema tuppa läks, leidis ta toatüdruku säält eest, ja tema väike, armas ema nägi kahvatu ja väsinud välja.

„Ah, proua,“ ütles parajasti teenija, „milline õnn, et nad meile ei tulnud!“

„Kes siis, Anetta?“ küsis Editha.

„Vargad, preili,“ vastas tüdruk. „Nad murdsid läinud ööl nr. 18 sisse ja viisid ära kõik hõbeda ja proua ehted.“

„Kui kunagi vargad meile peaksid tulema,“ ütles ema, „loodan, et meist keegi neid ei kuule, ehk küll see mu südame purustaks, kui nad minu asjad ära viiksid. Kui ma öösel ärgates leiaksin varga oma toast, usun, see tapaks mu; päalegi tean, et hakkaksin karjuma, ja seda ei salli sarnased mehed. Kui sa arvad, Niksi, et majas on varas, ära kunagi karju ega tee tülde mingisugust müra. On parem lasta oma asjad varastada kui saada tapetud varaste poolt karjumise eest.“

Ta polnud just väga tark, see väike ema. Juhtus sageli, et ütles täiesti mõttetuid asju, kuid oli ometi väga kena ja armas. Ja Edithale oli ta nii ütle mata armas, et ta nüüdki oma käekesed ema kaela ümber pani ja talle kõrva sosistas:

„Ema, armsam, ma ei lase kunagi ühtki varast sind haavata ega hirmutada, kui seda kuidagi saan ära hoida. Ja ma usun, et saan seda teha, sest isegi vargad peavad põhjusi arvesse võtma.“

See pani ema naerma. Ta unustas täiesti vargad. Varsi oli ta rõõmus ja lõbus nagu ikka, ja ümises omaette laulu, mida ta hiljuti ooperis oli kuulnud.

Kuid samal ööl kohtas Editha varga. Just enne lõunat tuli isa suures rutus linnast. Ta hüppas kärmesti vooimehelt, kes oli ta linnast toonud, ja jooksis suurte sammudega trepist üles saali, kus viibisid ema ja Editha.

„Kitty, mu armsam,“ ütles isa emale. „Olen kohustatud täna kellä viiese rongiga Glasgovi sõitma. Pean ruttu mõned asjad reisikotti panema ja jaama tõttama.“

„Oo, Francis,“ ütles ema, „kas pead ka just täna sõitma, päale seda, kui öösel oli vargus Norriste juures. Ma ei jää häameelega üksi koju.“

„Teenijad on ju siin,“ ütles isa, „ja Niksi kannab

sinu eest hoolt, eks, Niksi? Niksi tunneb suurt huvi varaste vastu.“

„Olen kindel, Niksi suudab enam korda saata kui teenijad,“ vastas ema. „Nad magavad sinu äraolekul kõik kolmekesi ülal toas. Ja isegi, kui nad midagi kuulsksid või märkaksid, ei teeks nad muud kui karjuksid.“

„Niksi ei karju. Niksi saadab midagi kangelaslikku korda,“ ütles isa naerdes. „Jätan su Niksi hoole.“

Isa naljatas ainult, kuid Editha võttis seda tõsiselt. Ta tundis, et ema on tõesti ta hoole jäetud, ja et see pole sugugi nii lihtne ülesanne.

Ta mõtles nii palju selle üle, et unustas jutuajamise lõunalausa nii, et ema juba päris murelikult küsis: „Aga, Niksi, mille üle siis nii kangesti mõled? Näed väidja nagu väike öökullike!“

„Mõtlen sinu päale, ema,“ vastas laps.

Siis naeris ja suudles ema Edithat ja ütles:

„Siiski ei näe ma põhjust, miks see juures nii mureliku näo teed. Ei tahaks uskuda, et ma nii halb mõtlemisaine olen!“

Viimaks tuli aeg magamaminekuks, ja Editha läks emaga koos tema tuppa, sest ta pidi sel ööl emaga magama.

„Olen rõõmus, et minu juures oled, Niksi,“ ütles ema, närvilise naerusega. „Olen kindel, et ei saaks kogu öö siin suures ruumis ükski magada.“

Kuid, kui ta oli voodis, unus ta varsi. Magades oli ta näol nii õnnelik ja armas ilme, et Editha ikka ja ikka jälle teda pidi vaatama.

Editha ei ununud tükkil ajal.

Ta mõtles oma isa päale, kes nüüd rongis katsub magada oma teekonnal Schotimaale; mõtles raamatu päale, mida hiljuti oli hakanud lugema; mõtles väikese lapse päale, kes oli nende akende all tänaval laulnud; ja viimaks, kui ta silmad sules, rändasid mõtted jälle tagasi varaste juure, kes olid käinud number kaheksateistkümnendas.

Ta magas keskööni rahulikult, siis äratas midagi ta. Alguses ei mõistnud, mis see õige oli, kuid siis korraga sai ta aru, et see on hääl, mis tuleb alumiselt korralt ja mis tuletab meele raua viilimist. Talle tuli kohe meele, et toatüdruk oli hommikul öelnud, nagu oleksid vargad eelmisel ööl nr. 18 sisse murdnud akna kaudu, kuna nad hingid ja rauad läbi olid saaginud. Sel hetkel mõistis ta, mis oli juhtumas.

„See on varas,“ mõtles Editha, „ja tema tahab ema und rikkuda.“

Kui ta vanem oleks olnud ja varaste kommetest enam teadnud, oleks ta olnud kartlikum kui oli seda praegu. Ta ei mõelnud sel momendil põrmugi endast, ainult emast.

„Lähnen alla ja palun varast olla nii vagune kui see tal võimalik,“ ütles laps endale, „ja nimetan talle ka põhjuse.“

See oli tõesti imelik asi, mis Editha kavatses teha, kuid nimetasin juba jutu algul, et ta oli imelik väike tüdrukuke. Ta libises nii tasa kui võimalik sängist, tasa avas ukse ja läks trepist alla. Viilimine oli lõppenud, kuid kõõgist kuuludisid tasased sammud. Ehk küll Editha süda peksis kiiremini kui muidu, siiski läks ta kindlal sammul kõõgi poole ja avas ukse.

Kujutlege endale varga imestust, kuj ta kuuldes ust avanevat ümber pöörab — ja leiab enda silm silma vastu väikese kõhna tüdrukukesega, öösärgis ja palja jalu. Lapse suured pruunid silmad peatusid mehel mitte just väga sõbraliku ilmega.

„Tahan ta vastu õige viisakas olla,“ mõtles Editha, kui trepist alla tuli, „usun, ta on mõistlikum, kui ta vastu viisakas ollakse; preili Lane ütleb alati: viisakus võidab kõik!“

Nii juhtus siis ka, et esimesed sõnad, mis ta vargale ütles, olid nii väga viisakad kui ta seda vähegi mõistis.

„Ärge kartke,“ ütles ta tasase häälega, „ma ei taha teile midagi halba teha, tuln teilt ainult üht lahkust paluma.“

Varas oli nii hämmastunud, et ei suutnud kõnelda,

isegi oma ameti unustas; ta nõjatus seinu vastu ja vaatas seda väikest valget kujuk. Usun, kui ta Edithat nägi, mõtles ta selle olevat vaimu.

„Teie näete, ma ei saagi teile midagi halba teha, kui ka seda tahaksin,“ ütles Editha, soovides seega varast julgustada. „Olen liig väike. Olen alles seitsme aastane, natuke enam kui seitsme. Ja ma ei karju, sest see äratakse ema, ja see ongi, mida tahan ära hoida.“

See julgustas natuke varast, kuid ta oli siiski veel väga kohmetu.

„Hää küll, kui sa ei taha mind läbi otsida, siis mine!“ oli varga vastus.

Ta hääldamine oli paha. Ta olj üks neist varastest, kelle kohta preili Lane oli öelnud, et nad mingisugust haridust pole saanud. Varas hakkas sotsialnaerma; pani käe suu juure, et mitte kära teha, kuid see ei takistanud teda siiski kõigest südamest naermast.

„Ja ta ei taha mind haavata! Oo, heldene aeg!“ ütles varas oma toorel viisil.

Tal oli tõesti väga halb kasvatus olnud, sest ta tarvitas sarnaseid ütelsi, mida Editha varemalt polnud kuulnudki, ja oma „h-sid“ tarvitas ta alati võõriti. Editha ei saanud kuidagi aru, miks varas nii väga naerab. Ta kartis juba, et on vast mõne eksisammu teinud.

„Palun,“ ütles ta ettevaatlikult, „kas teie tõesti olete varas?“

Mees katkestas naeru ainult seni, kui vastus seda nõudis.

„Taevas, ei!“ hüüdis ta rõõmsalt, „mitte sugugi! Ma olen teie isa armas sõber ja tuln tema juure õhtusele külaskäigule. Et ma teenijaid nii hilja enam ei tahtnud tülitada, siis astusin aknast sisse.“

„Ah,“ ütles Editha kurvalt, „tahate minuga ainult naljatada, nagu isa seda vahel teeb. Aga ma tahtsin teile ainult öelda, et isa on ära Schotimaal, ja kõik meie teenijad on naised. Ema hirmuks väga, kui ta ärataksite, ta jääks kindlasti haigeks. Kui teie aga tahate varastada, paluksin, tehke seda nii tasa kui saate, et teie ema ei eksitaks.“

Varas ei naernud enam; ja ta vahtles ainult seda väikest kogu ja ütles väga ebaviisakalt:

„Ma oleksin tõesti liigutatud!“

„Miks teie ei ütlen, ma olen liigutatud?“ küsis Editha. „Olen kindel, et see on õigem.“

Ta ootas, et varas hakkab jälle naerma endiselt toorelt, kuid asiata.

„Ei ole enam aega raisata,“ ütles varas iseendale.

„Arvan ka, et ei ole,“ ütles Editha. „Ema võiks ärgata ja leida, et ma pole süngis. Mida te kõige päält tahate varastada?“

„Teil oleks õigem minna üles oma ema juure,“ ütles varas kaunis viisakalt.

Editha mõtles mõni minut õige sügavasti, siis ütles:

„Teie ei tohiks varastada; usun, teie teate seda isegi, kuid kui te siiski seda tahate teha, siis näitan teile, mida kõige paremini võite varastada.“

„Näteks mida siis?“ küsis varas huvitatult.

„Teie ei tohi midagi ema asjadest võtta,“ vastas laps, „sest need on kõik tema toas, ja kui läheksite neid võtma, ärataksite ema. Päälegi,“ ütles ta, „see purustaks tema südame, kui tema asjadest midagi varastataks. Siis, ärge võtke neid asju, mida isa väga armastab. Ütlen teile midagi: võtke minu asjad!“ See juures muutus Editha kahvatuks ja kurvaks.

„Mis asju teil on?“ küsis varas.

„Minu medaljon, väike kell, mille isa mulle sünnipäevaks kinkis, minu kaelaehke ja käevõrud, mis vanaema mulle pärandas. Need on kõik kallid asjad; pidin neid siis kandma, kui suureks saan ja seltskonnas hakkan käima. Kuid nüüd, — nüüd võtke nad endale. Ja siis,“ jatkas laps väga tasase, kurva häälega, „on mul veel raamatuid. Armastan neid väga, kuid...“

„Ma ei taha raamatuid,“ katkestas varas lause.

„Kas tõesti mitte?“ küsis Editha rõõmsalt. „Oo, tänan teid!“

„Imelik,“ mõtles varas endamisi, „ma pole kunagi enne sarnast olevust näinud.“

„Kas pean üles minema ja teile oma asjad tooma?“ küsis Editha.

„Ei,“ ütles varas. „Jääge sinna, kus olete; ei, siiski, tulge minuga kaasa. Kuid istuge vagusasti, kuni töötan.“ Nad läksid koos kõõgi kõrval olevasse tuppa, kus kõiki laua hõbenõusid hoiti. Varas avas kõik kapid ja laekad ja võttis hõbeda säält välja.

„Imestan väga,“ alustas Editha jälle juttu, „et nii hästi teate, kus just meie hõbeasjad seisavad, ja et teie võtmed kõik lukud avavad. Kas see pole imek?“

„Jah,“ vastas mees. „Kuid see tuleb sest, et inimene on haritud.“

„Tõesti, kas teie olete haritud?“ küsis Editha imetusega.

„No, muudugi, kas arvasite, et ma ei ole?“ küsis varas haavatult.

„Ei, mitte just seda ma ei mõelnud,“ ütles laps kohmetult, „kuid, vaadake, teil on nii imek hääldamine.“

„See on maitseasi,“ ütles varas. „Oxford ja Cambridge on kaks lahkkuminevat asutust.“

„Kas olite Oxfordis?“ küsis Editha.

„Ei,“ vastas mees. „Ka mitte Cambridge'is.“

Ta hakkas jälle naerma. Talle näis lõbu tegevat ilusaid hõbeasju kappidest võtta ja kõiki oma kotti top-pida.

„Loodan, et need asjad on kõik puhtast hõbedast,“ ütles ta. „Järeletehtud asi on harilik, ja teie vanemad pole ju harilikud inimesed.“

„Olen kindel, et nad pole harilikud,“ vastas laps.

Varas avas jällegi uue laeka ja tühendas ta nagu eelmisedki.

„Kas teil on hää amet?“ küsis Editha ootamata.

„Ega ta just nii hää ei ole kui peaks olema,“ vastas mees. „Igaüks pole nii kena ja lahke kui teie, mu väike armas!“

„Teie ju teate, et sunnite mind lahkusele seega, et lubasite mitte kára teha.“

„Meie ei tee oma ametikohuste täitmisel kunagi kára. Just vastuksa; katsume nii tasa kui võimalik oma kohuseid täita. See on juba ameti pääsäädu,“ vastas mees.

„Kas teie ei oleks nii lahke ja jätaksite mõned noad-kahvlid meile. Vabandage, et teid segan töös, kuid ma kardan, meile ei jää einevõtmiseks nõusid,“ ütles Editha.

„Aga, kas teil siis lihtsaid nuge-kahvleid pole?“ küsis varas.

„On küll,“ vastas laps, „kuid ma olen kindel, ema ei tahaks nendega süüa. Ütlen teile, mida võite teha: jätke nii palju meile, kui emal vaja läheb, mina võin väga hästi lihtsast nõudest süüa. Endast ma palju ei hooli.“

Mees näis mõni minut mõtlevat, siis tegi ta tõesti seda, mida laps temalt oli palunud; isegi nii kaugele läks, et Editha oma väikesed lauapõud ka laekasse pani.

„Teie olete tõesti väga lahke!“ hüüdis Editha.

„See on tasuks see eest, et teie ei karju,“ ütles varas tõsiselt.

Mõned minutid kestis vaikus, sest varas näis olevat väga ametis. Ainult vahete-vahel naeris ta omaette, nagu mõtleks millegi õige lõbusa asja päälle.

Editha istus selle aja kestes kerra tõmbunud toolil. Oma väikesed jalad hoidis ta õösärgis ja vaatles teraselt mehe iga liigutust. Palju uusi mõtteid tuli tema töötavasse pääaju; viimaks ei kannatanud ta enam vaikust ja küsis aupaklikul toonil:

„Kas tõesti tahate meelsamini olla varas kui midagi muud?“

„Oleksin häämeelega lord Mayor, ehk mõni lordide koja liige, ehk isegi Walesi prints, kuid sääal on mõned ülepääsematud takistused ees!“

„Aga,“ ütles Editha, „teie ju ometi teate, et ei või kunagi olla Walesi prints. Ma mõtlesin, kas teie ei tahaks mõnd muud ametit pidada? Minu isa on kirjastaja, kas teie ei tahaks ka olla kirjastaja?“

„Hää,“ vastas varas lõbusalt, „kui teie isa annaks mulle võimaluse ja kui ta tunneks mõnd kirjastajat

samasuguse ametiga kui on minul, siis hakkaksin häämeelega kirjastajaks.“

„Olen kindel, isa ei tahaks olla varas.“ vastas Editha mõttes. „Aga, võib olla, kõneleb isa teie üle mõne sõbraga, kui teda palun ja kui talle ütlen, kui kena te minu vastu olite ja et teie ei taha enam olla varas. Aga siis peate mulle oma nime ja aadressi ütleva.“

Varas pistis käe tasku, kuid tõmbas selle kohe kokkumult tagasi.

„Kujutage ette, olen oma nimekaardid koju unustanud.“ ütles ta. „Vist jäid nad klaverile. Unustan alati kõik ära. Ma oleksin ometi pidanud teadma, et mul neid täna vaja läheb.“

„Tõesti kahju.“ ütles Editha. „aga kui teie mulle oma nime ja aadressi ütlete, pean nad niigi meele.“

„Kardan, et te nad unustate.“ vastas mees. „Kuid ma võin ju nad teile öelda: Lord Halgernon, Halbert, Hedward de Pantownille, Yde Park. Kas peate seda mees?“

„Kas olete lord?“ küsis laps uudishimulikult. „Kallis aeg, kui imelik!“

„Jah, see on imelik.“ ütles mees pääd raputades. „Olen isegi juba selle üle imestust tundnud. Aga nüüd ei taha ma preilit enam siin kauem kinni pidada; arvan, meie võime nüüd raamatukokku minna teie isa asju vaatama.“

„Ainult tasa astuda.“ ütles Editha, kui nad käsi-käes raamatukogu poole läksid.

Aga kui nad raamatukogu ukseni jõudsid, hakkas Editha väike süda väga valutama. Sääil olid ju kõik isa armsamad asjad, ja kui ükski neist puuduks, kui isa koju tuleb, oleks ta väga kurb. Ta jäi ükselävele seisma ja vaatas paluvalt mehe pääle.

„Kas teie ei tahaks veel üht lahkust mulle üles näidata?“ palus ta. „Olge häa, laske mind üles minna ja tuua teile oma asjad isa omade asemel.“ Neid on kergem kaasa võtta ja nad on samasuguse väärtusega. Kingin nad kõik teile, kui teie ühtki isa asja ei puuduta. Ta on nii väga kiindunud oma asjadesse ja ta on nii hääl!“

Varas vaatles imestusega seda last ja ütles:

„Hää küll, tooge oma asjad!“

Editha varandus seisis tema oma toas. Tasakesi jooksis ta trepist üles ja sama tasa tuli tagasi. Kui ta aga oma asjad varga kätte andis, olid ta silmad niisked.

„Isa kinkis mulle selle kella ja ema selle medaljoni ja pärlid on vanaemalt ja vanaema on taevast.“ ütles laps kurvalt.

Ei ole kerge mõista, mida varas mõtles, kui ta Edithalt ehted vastu võttis; tõi aga on, et ta paistis väga kohmetuna. Võib olla, ei olnud ta nii halb kui kõik teised vargad, ja tal oli vast häbi ära võtta varanduse väikeselt tüdrukukeselt, kes armastab teisi enam kui iseend. Varas ei puudutanud ühtki isa asja, ega jäänud enam kauaks sinna. Ta pomises veel midagi inimestest, kes midagi väärtuslikku ei jäta ripakile, pääle kahe-kümmepuudaliste lühtrite laes, kui saali ukse vahelt sisse vaatas. Siis läksid nad tagasi tupp, millest nad veerand tunni eest olid lahkunud.

Varas võttis kapist toitu, sõi suure isuga ja jõi terve pudeli veini pääle. Editha leidis, et see on korraga väga palju. Kui mees viimast lonksu pudelist jõi, ütles ta Edithale:

„See on teie terviseks, mu armsam! Peaksite kasvama suureks ja ilusaks, oma vanematele rõõmuks ja seltskonnale uhkuseks!“

Siis läks ta tagasi kööki. Enne korjas ta hoolikalt kõik hõbeasjad ja muud varandused kokku.

Kui Editha nägi, et ta minema hakkab, tõusis ta oma istmelt ja küsis vargalt:

„Kas jälle lähete läbi akna välja?“

„Jah, see on minu harjunud viis. Ma eelistan aknaid ustele.“ vastas mees lõbusalt.

„Hääd päeva, siis.“ ütles laps hoides oma käekest varga poole. „Ja tänan teid kõige lahkuse eest, lord.“

Nad pigistasid sõbralikult teineteise kätt ja mees kummardus sügavalt lapse ees.

„Elage hästi, mu armas.“ ütles varas. „Kui ma kunagi peaksin leidma parema lapse kui teie, tahan põlvili ta ette langeda.“

Editha ei saanud aru, et varas naljatas; ta mõtles, et kui see mees oleks haritud, oleks ta tõesti kena inimene võinud olla.

Imekspanemisväärt ruttu libises varas kõigi oma kottidega läbi akna välja. Mõne sekundi järele leidis Editha enda pimedas köögis ükski, sest varas oli ka oma laterna kaasa viinud. Ta läks pimedas kobades tagasi ema magamiskambri. Kui oli ülal, tundis ta esimest korda hirmu. „Võib olla, kui ta väga halb varas oleks olnud, et ta mu siis oleks tapnud.“ mõtles ta, kui oli juba oma süngis. „Olen öieti rõõmus, et mu ellu jättis, sest kui ta mu oleks tapnud, kurvastaksid isa ja ema nii väga.“

Ema ärkas hommikul lõbusalt; naerdes ütles ta Edithale:

„Keegi ei ole meile öösel kallale kippunud, olemes terved, kas pole nii?“

„Jah, kallis ema.“ oli Editha vastus.

Ta ei öelnud midagi muud, sest ta ei tahtnud kohe hommikul ema hirmutada. Ja ka pärast, kui leiti, et öösel on olnud röövimine, ei lausunud ta sõnakeski.

Alles, kui isa koju tuli, teda väga kallistas, sest ta oli kahvatu, ja imestust avaldas selle üle, et ülalt muud midagi ei olnud varastatud kui Editha ehted, ei jõudnud ta enam vaikida, vaid hüüdis:

„Isa, ma ise andsin nad vargale!“

„Sina, Niksi! Sina?“ hüüdis isa imestanult. „Kitty.“ ütles ta ema poole pöördunult, „arvan, laps on hirmust haigeks jäänud.“

„Ei, isa.“ ütles Editha, „ma pole haige. Kuulsin, kui ta kõrgiaknast sisse tuli, ja teadsin, et emake võiks väga kohkuda, seepärast läksin alla ja palusin varast, mitte ema äratada. Ta oli väga kena mu vastu, polnud sugugi kuri, naeris isegi. Ma jäin alla tema juure ja lubasin talle kõik oma asjad, kui ta aga jätab puutumata sinu ja ema asjad. Vaata, ta ei olnud halb mees, ta ütles, et oleks häämeelega vahetanud mõne muu ameti vastu oma praeguse elukute.“

„Kitty!“ hüüdis isa, „Kitty, kas sa kuuled?“

Ema jooksis Edithi juure, suudles teda ja hüüdis:

„Oo, Niksi, kui ta oleks su tapnud!“

„Ta teadis ju, et ma ei karju, ema, ega temale midagi halba ei tee!“ vastas Editha.

Editha ei saanud aru, miks ema nutab ja miks isegi isa silmad niisked olid.

„See on minu süü, Francis.“ nuuksus ema. „Olen liig palju last ükski jätnud, ma pole tark ema olnud. Ma ei suuda mõelda, et tema oma armsa väikese elu kaalule pani, et aga mind hirmumisest päästa. Tahan tulevikus olla parem ema ja enam oma armsa lapse eest hoolitseda!“

Olen rõõmus teatamast, et kell, medaljon ja pärlid kadunuks ei jäänud, vaid tulid tagasi oma väikese omaniku juure.

Kuue kuu järel tabati varas samuti kui kõik teisedki vargad enne ja pärast teda. Ta mõisteti kohtu poolt asumisele kaugele tühjale maale. Enne aga sai Editha temaga veel kokku.

Uhel päeval ilmus politseinik Editha isa juure. Ta tuli otseteed selle varga juurest vangikojast ja palus Editha isa, et see tuleks oma tütreaga vangijuuere; vangil olevat midagi tähtsat öelda.

Isa ja tütar läksid ka kohe vangimajja. Kui nad vangijuuere sisse astusid, ütles Editha lahkesti:

„Tere, lord! Kuidas teie käsi käib?“

„Tänan.“ vastas vang, „mitte nii hästi kui ta peaks käima.“

„Ärge lobisege, vaid öelge, mis teil on öelda!“ ütles politseinik karmilt.

Varas läks oma magamisaseme juure, võttis koti alt väikese kastikesse välja ja ulatas ta Edithale.

„Need asjad tõi mulle täna hommikul keegi küllaline.“ ütles ta, „tahtsin nad teile tagasi anda, preili. Hoidsin neid kogu selle aja alal, ma ei täidnud neist

lahkuda. Olen näinud palju imelikke asju oma elus, härra," ütles ta isa poole pöördudes. „Kuid kunagi enne pole midagi sarnast näinud, nagu tol ööl teie majas. See väike laps tuli keskööl minu juure mind paluma, et varastaksin nii tasa kui võimalik, et ei ärataks tema ema. Naersin tema üle. Juba siis tahtsin talle asjad tagasi anda, kuid see käis minu iseloomu vastu.“

Nüüd aga olid asjad kõik oma väikese omaniku käes. Editha oli nii õnnelik, et ei saanud kõneldagi. Siis aga ütles ta lahkesti, rõõmu pärast väriseval häälel:

„Olen teile südamest tänulik! Tõesti kahju, et teid ära saadetakse. Olen kindel, isa aitaks teid, kui seda oleksite soovinud. Isa arvas küll, et teie kirjastajaks ei kõlbaks, kuid võiks ju midagi muud ametit teile valida.“

Editha peitis kastikese tasku ja jättis vargaga juma-laga; siis lahkusid nad.

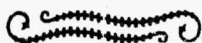
Kuid see ei olnud veel kõik.

Mõni nädal hiljem ilmus väga halvasti riides mees, kes ust avavale teenijale väikese pakikese pilku surus, et see preilile edasi antaks.

Pakis oli suur vanamoeline hõbeuur. Seesmis-ses kaanesse oli suurte tähtedega kirjutatud:

Väikesele lapsele
hädasoovivalt sõbralt:

Lord halgernon, hedvard, herbert
de Pantenville, Yde Park.

SOOV.

Eddi Nukk.

*Mu ainus soov: saaks ilma uueks luua,
kõik inimesed teeks ma hingeliselt hääks,
nii hääks, et mõeldagi võik oleks: tappa, puua.
Mu ainus iha: võiks ma ilma uueks luua,
teeks nii, et inimesed hingeliselt ikka lasteks jääks.
Vaid hädusi ja hellust tahaks ilma tuua;
kui ilma vana võiks ma uueks luua,
teeks inimesed hingeliselt lastehääks.*

*On siis vaid inimene olla ilus,
kui jumalik hing inimeses inimnime väärib,
kui ainult õrnus peitub igas hingepilus.
On siis vaid inimene olla väär ja ilus,
pärm jumalik kui inimlikus kestas käärib,
kui õilne meis kõik kurjuskurud silus.
On siis vaid inimene olla hää ja ilus,
kui jumalik hing inimeses inimnime väärib.*

KUIDAS VANAD EESTLASED TÄHTI TUNDSID.

Tartu tähetorni assistent R. Livländer.

Praegusaja astronoomid töötavad pääasjalikult küsi-muse kallal, kuidas meid ümbritsev tähtede ilm kui ter-vik õieti välja näeb ja missugused säädused sääl valit-sevad. Paljale silmale nähtavad tähed moodustavad õige väikese osa sellest materjalist, mille najal nad seda uurivad.

Ka vanadel eestlastel oli oma ettekujutus tähtede ja taevakehade ilmast, kuid Maad nad tähtede hulka ei lugenud. Nende arvamise järele oli Maa lame; selle üle võlvis Vanaisa ümmarguse taeva. Taeva pääl liikusid päike, kuu ja tähed. Kusagil õige kaugel pidi taevas ja maa kokku puutuma ja sääl oli siis ilma ots. Veel suure Türgi sõja ajal rääkisid vanad soldatid, kuidas nad maa-ilma lõpuni olevat jõudnud ja oma käega naelu taevasse tagunud.

Tähtede liikumise säädusi tuntü vanal ajal võrdlemisi hästi. Teati ka, et kuu ja päike tähtede seas isemoodi liiguvad.

Üks täht seisis taevas kindlasti kohal, nagu nael seinas. Kõik teised liikusid selle ümber. See täht on palju tuntud Põhjanael (Väikese Vankri (tähtkaardil) α). Kuna see täht alati sääl pool asub, kus põhja ilmakaar, siis tarvitati teda vanasti merel või metsas kompassi asemel teejuhiks. Põhjanael on osa Väikesest Vankrist, mida aga nii laialdaselt ei tuntud.

Üsna Väikese Vankri ja Põhjanaela lähedal asub laialt tuntud Suur Vanker (vaata kaardil 1). Vankri

kuju nähakse temas järgmiselt: neli tähte, mis peaaegu korrapärase nelinurga moodustavad, on vankri rattad, selle järele tuleb vehmer või ais, siis härg ja kõlge ees asub vankri peremees Peedu. Härja kõrval asub väike täheke, mida mujal rahvaste seas ratsanikuks, meil aga hundiks kutsutakse. Kui Suure Vankri tagumised rattad sirgjoonega ühendada, siis läheb selle joone pikendus Põhjanaelast läbi.

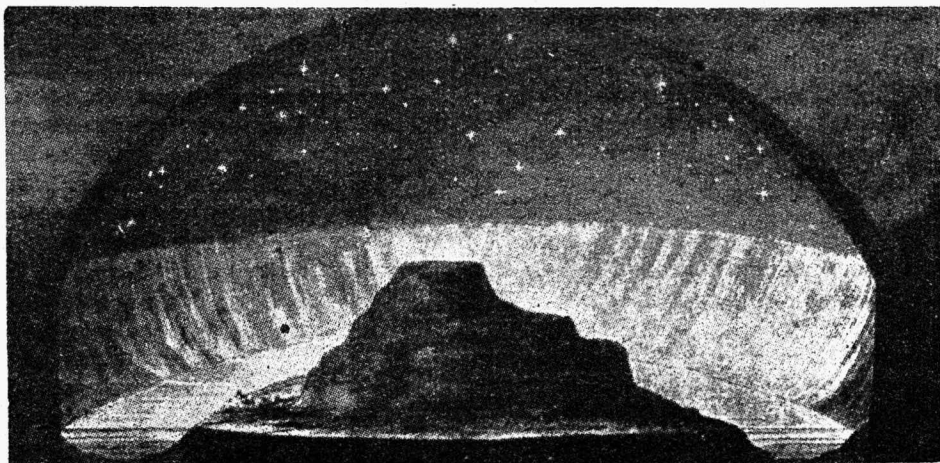
Suure Vankri kohta käib järgmine väga vana mi-naslugu: Kord pimedas läks peremees Peedu härja ja vankriga läbi paksu metsa. Äkitselt kargab hunt tee äärest otse härja kallale. See oli aga Vanaisa sääduse rikkumine. Hunt tohtis küll ka koduloomi murda, kuid mitte siis, kui need tööd tegid. Karistuseks selle eest rakendas Vanaisa hundi härja kõrvale vankri ette koor-mat vedama. Holatuseks, et tulevastel põlvedel enam säärane lugu ei korduks, tõstis Vanaisa peremehe, härja, hundi ja vankri taevasse kõlgile näha. Hunt ei taha aga häämeelega vankrit vedada, vaid tirib kõrvale ja see-pärast ei asu peremees, härg hundiga ja ais ühel jõuel.

Vanadel eestlastel oli pääle eelmimetatu veel kaks vankrit taevas. Need on Penivanker ja Vanad Reinad. Penivanker on veel praegu Tartumaal vanema rahva seas teada ja on astronoomias tuntud Kassiopeja täht-kuju nime all (tähtkaardil). Vanad Reinad, praegune Liilira tähtkuju, on kahe rattaga sõidurliist ja teda tuntü endisel ajal Saaremaal.

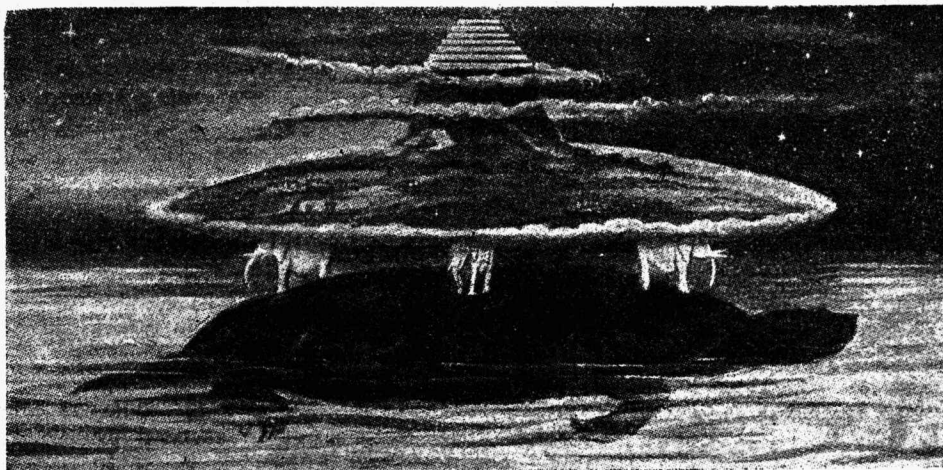
KUIDAS VANASTI KUJUTELDI MAAKERA.

Muistsed ettekjutused maakerast kõvasti erinesid meie praegustest teadmistest emakesest Maast.

Õige vanal ajal oldi arvamisel, et Maa on ümbritsetud veekogust. Ettekujutus maakerast oli umbes nii, nagu seda näitab pilt 1.

Pilt 1. Üks õige muistne ettekujutus Maast.

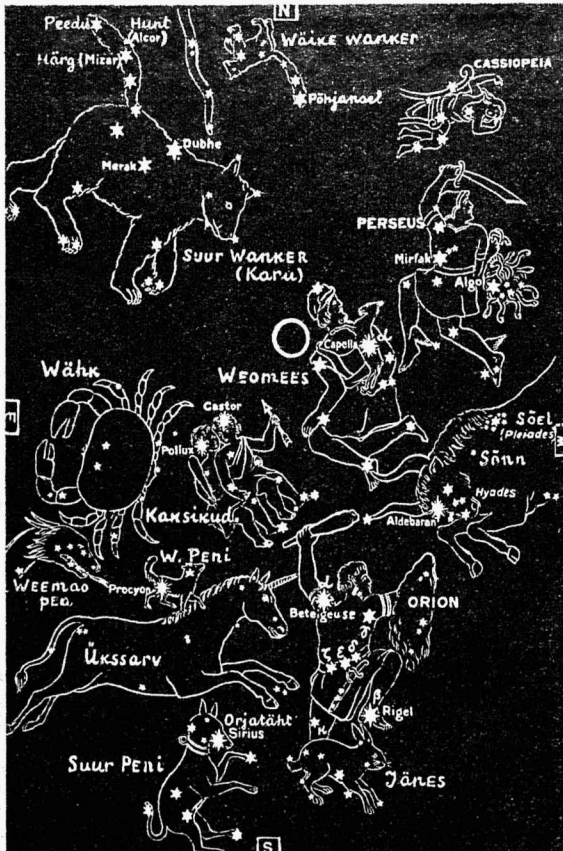
Pilt 2. Hindude idee maakerast.

Tuhanded aastad tagasi joonistasid vanad greeklased maakaardi, mis kajastas nende tolleaegseid kujutlusi Maast, nagu seda näeme pildil 3.

Pilt 3. Greeklaste muistne maakaart.

Hoopis iselaadi kujutasid vanad sügavamõttelised ja müstilised hindud endile maakerast saamist ja olemist. Nende luulelikas fantaasia lõi selletuse, nagu oleks Maa sündinud suure kilpkonna turjal, kus teda kolm valget püha elevanti kannavad oma seljal, nii nagu seda kujutab pilt 2.

Meie talvist taevast kujutav tähtkaart. Ring kaardl keskel vastab umbes meie lagitäpile taevas.

Taevas asusid kaks Sõela, Uus ja Vana. Uus Sõel on tähe ümber praeguses Sõnni tähtkujus, Vana Sõel on praeguses Vähja tähtkujus. Need on kohad taevas, kus palju tähti koos olles tõepoolest päris sõeltena paistavad. Sõelte seisu järele taevas vaadati vanasti, millal reht peksuma hakata. On andmeid kogutud veel teistegi taevastõelte kohta, kuid nende kohta ei tea kindlasti öelda, missuguseid alasid nad taevas kujutasid.

Õige heledad on jõulutähed ja küünlapäeva tähed. Esimese nime all tuntakse Saaremaal veel praegu kolme tähte Veomehe tähtkujust; Tartumaal on aga praegu üksainus jõulutäht — Veomehe α . See täht seisab meil jõulu ajal keskööl peaaegu päa kohal kõrgel taevas ja sellest on ta arvatavasti oma nime saanudki. Küünlapäeva tähtede nime all tunni vanal ajal heledamaid tähti Perseuse tähtkujust.

Toredamad objektid taevas on aga talvel nähtavad Orjätäht ja Koot ning Reha.

Orjätäht on praegune hele Suure Peni α või Siirius. Oma nime olevat ta sellest saanud, et vanasti teoorjad töölt alles siis vabaks lastud, kui see täht paistma hakkas. Viimane tõuseb aga sügisel, kõige kibedamal tööajal, väga hõlga. Tartumaal tuntud Koot ja Reha asub Orjätähest veidi kõrgemal ja paremat kätt ja on moodustatud teaduses tuntud Orioni tähtkuju heledamaist tähtedest. Harjumaal tuntakse osa sellest tähtkujust veel praegu vardatähtede ja sanditähtede nime all, Saaremaal kutsutakse kolme keskmist tähte selles tähtkujus orjätähtedeks. Koodi moodustavad Orioni α , K ja γ ; Reha — kolm reas seisvat keskmist (ζ , ϵ , δ) ja $\ast\beta$, kusjuures keskmised tähed reha pääd kujutavad.

On veel mitmedki teised tähed ja tähtkujud, mida vanad eestlased tundsid. Käsitame lõpuks veel ainult kaht: kuusulast ja kuhjalava.

Vanad eestlased teadsid, et kuu tähtede seas liigub. Paastu- ehk küünlakuus vaadati kuud ja kuj kuu lähedal mõni heledam täht juhtus olema, siis nimetati seda tähte kuusulaseks. Selle kohta räägiti veel praegu Saaremaal vanema rahva seas järgmist: kui kuusulane kuu ees on, siis läheb kuu oma sulase poole ja siis olevat misugused ajad, kus peremees otsib sulast. Kui aga täht kuu taga on, siis sulane otsib peremeest.

Kuhjalava nime all tundsid eestlased Põhjakrooni. See on ümarik tähtede rida või ring taevas, kuid üks külg on tähtede poolest vaene. Eestlased seletasid seda nii: tähed on teibad sääl kuhjalavas; alguses olid kõik lusasti oma kohal, kuid pärast trisid kelmid karjapoisid ühest küljest muist teibaid välja.

Mõnda taevast objekti tarviti varemalt ilmide ennustamiseks. Näiteks räägiti Tallinna lähedal vanarahva seas, et „kuj Sõel jõuab maarjapäevaks ehase, siis tuleb hää kevade.“ Õige omapärane ja nii öelda suurejooneline oli aga Saaremaal talve ennustamine sügisel Linnutee järele. Linnutee taevas oli osadeks jagatud, millest igaüks ise aeglärku tähendas. Teatud ajal vaadati Linnuteed ja kus ta valge oli, sääl tuli vanade eestlaste arvates lund, kus must, sääl tuli sula. Peab tähendama, et nii Sõela liikumine kui Linnutee kuuu paljale silmale muutumatu paistab. Ainult ilmastik võis ehk siin näivalle muutustele põhjust anda.

Rahva seas ustakse osalt veel praegugi mitmesugustesse vanast ajast pärit ennustustesse. Tarvitseb ainult nimetada usku kuu veerandite mõjusse talmekasvule või ilmastikule.

TARKUSSÕNAD.

Ei ole midagi, mis nii kulutaks hingevoimeid ja takistaks meid mehilselt töötamast kui see, et loodame homse pääle. Ole vali enda vastu ja lahke teiste vastu.

Töö, mida häämeel teeme, on parim kurbuse rohi.

Mida kõik võiks siin maailmas ära teha, kui tunneks oma võimeid.

Inimene, kes on kindel arvamisest, et temas peitub võimeid, omab neid tõesti.

S. Wörishöffer. Noorsoole toimetanud Victor Neggo.

12

Lossi värav avati. Pimestav valgus voogas välja õue, neli vürsti, riietatud kuldikandustega kaunistatud rüüsse, kandsid oma õlgadel Kashmiri printsi laipa.

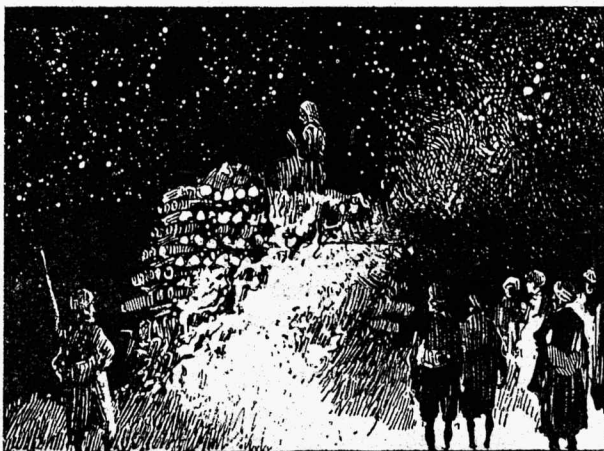
Rongikäiku tervitas vaevalt kuuldav õrn teinamuusika. Nagu kaebe, ligutavalt vaikne jumalaga-jätmissõna kõlasid helid. „Ela hästi! — Ela hästi!“

Surnukehale järgisid kaksteistkümmend pääläest jalatallani mustasse riietatud brahmiini. Nende näod olid pooleni varjatud, käes hoidsid nad raskeid bambuskeppe. Nende keskel käis kindlal sammul surmale pühendunud noor naine. Valge rüüd lehvis ümber ta keha, nagu oli tihedate looride taha peidetud ja käed olid paeltega kokku köidetud selle märgiks, et ta iseenda tahtmist enam ei ole, vaid täiesti andub oma saatusele.

Brahmiinidele järgisid võorad isandad ja nende järelle sammusid teenrid põlevate tungaldega. Rong asus teele tulirida juure.

Vaiksed helid saatsid kaht, eile alles nii rõõmsalt ja õnnelikult ette vastu naervat noort inimest nende viimisel teekonnal.

Tihedad suitsupilved tõusid taeva poole, pimestav valgus levines üle kõige, üle valgesse riietatud meeste ja lõunamaalises ilusa, ilmerikka looduse. Viimaks ilmus süngest pimedusest nähtavale templi marmorkatus, puurilt ja redel, mida mööda surmale pühendatud naine rildale pidi ronima. Vürstid peatusid oma koormaga, brahmiinid moodustasid ringi ümber tulirida ja kaheksa kätt tõstisid aegamööda printsi laipa puurildale.

„Ela hästi! Ela hästi!“ lausid viiulid ja sarved.

Vaikselt astusid mehed kahte ritta. Nende vahelt läbi juhtisid kaks brahmiini vürstinna puurilda juure. Talle sosistati lahkumissõnu, tervitusi surnud abikaasale.

Preestritest toetatud, astus Anarkalli redelile. Kui ta tilgrinahale pikali heitis, tõmbas ta värke käsi hella liigutusega armastatud surnu pää enda poole.

Muusika vaikus. Ülebrahmiin võttis ühelt teenrilt põleva tungla ja süütas tulirida põlema. Ragisedes lagunes tuli lalali.

Richardi värisev käsi asetus elevantijuhhi kästvarrele. „Ta sureb!“ sosistas ta.

„Ta on õnnelik!“ kostis Hondini huult. „Rahu ta põrmude!“

Vaikselt algav, kord-korralt vägevamaks paisuv kaheteistkümmne brahmiini laul katkestas müüd üldise vaikuse. Need olid sõnad pühast, Vana-India ususaadustikust, laul Brahma kiituseks, lesknaise ülistamiseks, kes pigem kallid mehega koos tahab surra kui teda maha jätta.

Kõrgemale ja kõrgemale roomasid tulileegid, veripunane paiste värvis kaugele taevast, kuna läbipaistmatu suitsupilv kogu puurilda peaaegu mattis. Müüd olid tiigrivalbad tulv võtnud, kohises ja ragises, ülemine raske paigikord vajus tulimerre.

Brahmiinide laul paisus kohinaks, kõmisevaks, kõlke matvaks kooriks. Kas tahtsid nad sumbutada valuolgeid, hirmsat piinarikast ähkimist?

Midagi sarnast polnud kuulla. Noor naine suri ilma, et oma huuli oleks avanud karjatuseks, kaebesõnaks.

Liikumatuult seisis teinajad paigal, kuni kustus viimane tulsäde, siis küivasid nad seni käes hoitud valged lilled musta, tolmavale tuhale. Tulirida kõrval heldeid tunglad hunnikusse. Nende kustumise ajal kõlas jällegi teinelaul.

Ligutavalt kõlasid tõsised hääled läbi pimeduse. Siis kadusid õudse endapõletamise tunnustajad tuha-hunniku lähedusest. Ainult kaks usaldusväärset sulast jäid paigale, et tuhka koguda ja astjasse paigutada.

Vaikselt ja kurvalt pöörasid meie sõbrad oma tuppa tagasi ja heitsid puhkama.

Järgmisel päeval käskis Tippoo kõik teele minnuks va mis sääda. „Aga enne tahame näha, kui palju radsha maksab,“ ütles ta muheledes juure.

Vilmane punkt näis küll ta rahulolemiseks olevat täidetud, sest armulikult ulatas ta kummalegi noormehele ühe rupia ja jutustas siis palju viirsti lahkusest. „Küüalised hakkavad lahkuma,“ ütles ta. „Siiski kahju on Habadist ja Anarkallist — nende varandus ulatus miljonitesse.“

Lossiõuel sekeldasid teenrid, tammusid elevantid ja hobused, kullast säravad reisivankrid, kirjud nagu paa-bullnussuled, säeti korda, sadulad ja kandetoolid tassiti kohale. Leinast või praegu alles üleeletud vapustava püha talituse muljest polnud kõigi nende paganate juures märkigi näha; ainult Richard ja Oskar läksid veel kord ohvriplatsile, et vaadata, kuidas sääl nüüd kõik välja näeb. Nad leidsid, et iga vähemgi tulirüda märk oli kõrvaldatud. Puhas valge liiv kattis maapinda, sel lamased valgeist lilledest punitud vanikud ja isegi teravaim silm poleks vähemagi tuhakübet suutnud leida.

Ühe ärasõitva viirsti reisivankris asus suur hõbedane astjas mõlema lahkunu tuhaga. See pidi hiljem aset leidma ühel püha linna Orissa altaritest.

VIESTEISTKÜMNES PÄÄTÜKK.

Usurändajad, Härjapõlvlaste küla. Püha lõe ääres. Supelus Gangesis. Puris.

Neljateistkümnepäeva tee lahutas väikest seltskonda Bazin-Emu lossist.

„Veel üks peatus minu kodukülal,“ ütles Tippoo, „ja olemegi pühas linnas. Neljateistkümnepäeva pärast jõuame Orissasse.“ —

Hele da hommikupäikese paistel asus Udgeri küngas nende ees. Kaamelid, hobused ja elevantid karjastusid mäenõlvakul, suursugu indiaanade zebivankrid, kummalised teravakujulised ja kirjude kaunistustega ülekujutatud liikumisvahendid, peatusid siin-sääl tee ääres, kuna lugematud inimhulgad igalpool kogu mäge ja selle ümbrust elustasid.

„Mis siin sünnib?“ hüüdsid Richard ja Oskar nagu ühest suust.

„Need on usurändajad,“ seletas Hondin, „nad rändavad nagu meilegi pühale maale.“

Kirjud inimojad voolasid nagu hiiglamaod mägedelt alla. Jala ja ratsa, teistest kantuma ja sõites, vett ja maad mööda liikusid usklikud edasi, igas tunnis rohkem ja ikka rohkem. Täitsa pimedaid juhiti, halvatuid kanti kanderameel ja väikesi, haigeld lapsi kätel, kellele kõigile Dshagannadi armukuju uut elujõudu, uut tervist pidi annetama.

„Küllap vist pühas linnas saab olema kaunike rahvatung,“ ütles Oskar.

„Igal aastal rändavad sinna miljonid.“

„Kas liigume nendega ühte teed?“ küsis Richard.

„Veel mitte. Tippoo tahab enne oma kodukülal oma ema külastada.“

Dshumbo traavis läbi kiinkliku maastiku usurändajate voolust kõrvale metsa. Ka siin puudusid haritud põllud, puudus igasugune inimeste asupaik nõnda, et neli rändajat jällegi kord ühe öö lageda taeva all mööda pidid saatma ja schakaleid oma laagri ümber ulgumas

kuulma. Kolmanda päeva hommikul avanes mõlema noormehe ees õige kummuline vaade.

Vabal metsalagendikul asus külla, mis tervena suuremaist koerakongidest näis koosnevat. Hooned olid rüüpsed, viltu vajunud, sootuks lagunenud ja näisid päris tühjadena. Ükski laps ei mänginud uste ees, ükski koduloom ei karjastunud mäenõlvakul, isegi tuvid ja kanad puudusid.

Kõik surmavaikne, kõik tühi!

„Mahajäetud külla!“ hüüdis Richard.

„Inimesed ei või ju iidse neis kongides olla elanud,“ arvas Oskar. „Selleks on nad liig madalad.“

Tippoo kiskus suu viltu. „Egas kõik inimesed ei tarvitse just nii pikad jõmpsikad olla kui teie!“ ütles ta veidi pahaselt.

„Tippoo,“ hüüdis Richard, „kas see on sinu kodukülla? Aga kus on siis selle elanikud?“

Härjapõlvlane muigas, ei vastanud aga ühtki sõna.

Dshumbo oli vahepääl küllale lähenenud. Ta sammus nende viletsate, bambusest ja mudast ehitatud eluasemete vahelt läbi. Aknaid neil müdugi ei olnud, ka uksti mitte, sama vähe leidus siin korstnaid või koguni loomalaudu, aga siiski avaldasid jalajäljed näiskel maapinnal, et viletsais onnides veel hiljuti elanikud pidid olema asunud. Nüüd oli vaja neid inimesi üles leida.

Ühe onni ees laskis Tippoo peatada. Ta ronis elevandi seljast maha ja asetask mõlemad käed suu juure. Lõikav vile kõlas kaugele heledasse, päikesepaistelisse hommikusse.

„Kas mõistad seda, Hondin?“ sosistas Richard.

Mahaant noogutas. „Nende onnide elanikud on kõik läheduses peidetud,“ ütles ta. „Nad on kõik väikesed härjapõlvlased.“

„Nagu Tippoo?“

„Umber sarnased. — Küllap sa varsi näed!“

„Jah, aga miks peidavad nad end?“

„Seepärast, et tihti suuremaksavulised ja tugevamad naabrid neile ootamata kallale tungivad. Oieti pole neilt härjapõlvlasilt midagi varastada, sest neil puudub igasugune varandus, aga neid veetakse lihtsalt minema ja sunnitakse teisi orjama.“

„Ahaa,“ lhas ta juure, „sääl nad ongi!“

Tumedanahaline, hääsiidamlik, kuid kole inetu nägu vahtis ühest tihnikust välja ja näis valgeid nähes väga kohkuvat. Välgkiirelt kadus ta uuesti kaitsva lehestiku taha, kuna julgemad väikesed inimesed arglikult lähemale astusid ning alles päale ussitaltsutaja äratundmist kärarikalt teda hakkasid tervitama.

„Tippoo! Tippoo!“

Suust suhu liikus teade, et Tippoo on tulnud, ja nüüd hargnevail sünnimustel oli kõige halenallakuse pääle vaatamata ka oma liigutav külg. Kaks meest keskmises inimeas kandsid oma kätel igivana eidekese kohale. Ta pääd kattis lumivalge juus, ta nahk oli muumitaoline ja ta sõrmed liikusid krampplikus värinas, aga ta ankuvajunud silmist vilksatas õndsas rõõmu särav kiir.

„Tippoo!“ hüüdis eideke, „Mu poeg! Mu poeg!“

Teda kandsid härjapõlvlase mõlemad vennad, kuni Tippoo oma emakese kätele võttis ja siidamlikult suud-

les. Ta kõrvet häält oli võimatu ära tunda, nii mahe-
dalt ja õrnalt võis ta sosistada.

Igast küljest, tihedaist puuadvust, õõnsaist puu-
tiivetest, ilmusid nüüd külaelanikud välja ja ruttasid lä-
hemale. Tippoo pidi ikka ja ikka jälle mõnda sõpra,
mõnda nooruspõlve sõpra teretama, ta pidi tuhandete
küsimisele vastama ja kallistas siäljuures ikka jälle
uuesti oma vana emakest.

Nüüd toodi liha, juuri, lehe- ja puuvilja kohale, kuid
kõike toorelt. Keedukunst polnud nähtavasti veel neisse
omnidesse jõudnud tungida. Isegi joogianumaid polnud
peaaegu sugugi olemas. Ses külas puudusid ka maga-
misasemed. Kusagile murka kuhjasid elanikud kulvanud
lehti, ja nendel magati, täna siin, homme säääl. Küla
suuremad mehed olid vaevalt poolteist meetrit kõrged,
naised olid muidugi vastavalt lihemad.

Kaks päeva veetsid reisijad siin, siis jätsid nad ju-
malaga ja asusid hulga külaelanikkude saatel suure usu-
rändajate tee poole teele. Kui esimesed karavanide rongi-
gid nähtavale ilmusid, lahkusid metselanikud oma küla-
listest.

Tippoo väike seltskond ruttas püha jõe sähis edasi.
Möödapääsematuks eeltingimuseks Puri templipüha'e on
supelus Gangesi jões. Ei leidu ühtki usklikku indialast,
kes kõik ei ohverdaks, et pühades voogudes oma pat-
tursid maha pesta. Tuhanded tuhandete järele rändasid
paikadele, kus asusid brahmiinide kogumiskohad.

Meie noored sõbrad olid eeldanud harimatut maad
ja lahtist jõe eest leida. Kuidas imestasid nad aga, kui
nende silmade ette kerkis tõeline olukord. Pikas reas
seisid siin vürstlõssid, kuigi nad olid harilikkest
palju väiksemad, lillede, väärjumalate kujude ja siidlip-
pudega kaunistatud rõdud seisid kaldaveerul ja vaata-
sid alla veepinnale, kuldsete kaunistustega varustatud
trepid viisid alla veeni ja eraldatud supeluspaijad olid
igalpool peenete Kashmiri kudede ja lõuenditega rahva-
hulga pilkude eest kaitsitud.

Ükski inimene ei supelnud jões, seevastu asusid
sajatuhanded mõlemal kaldal telkide all laagris ja iga
tunniga valgus ikka uusi usklike juure. Üksikud päratu-
rikkad, maa kõrgemast soost isikud ja vürstid olid en-
dile jõekaldale lossid üles ehitanud, et kõigi elumõnu-
suste maitsemise keerus preestrite arvamiseavaldust su-
peluse soodsa aja suhtes ära oodata. Sama sihiga ütles
rahvahulk vabadel platsidel ringi.

Igasuguste jookide ja söögiainetega kaubitsejad li-
kusid inimparves ringi, pühad lehmad annetasid oma
ande, kaamelipoisid ajasid loomi karjamaale, rändarstid
ravitsesid haigeld vabal tänaval, brahmiinid müütsid
amulette (nõiduslik kaitseseabinõu), templirususid ja väi-
kesi väärjumalakujusid, ühe sõnaga, elu ja liikumine
kees nagu suurel aastalaadal, ainult rahvalõbustused
puudusid.

Tippoo tungis kohe tihedamasse rahvahulka, et või-
malikult juba siin oma veiderdajatesalka Dshagannadi
vankripühaks kokku kaubelda. Ta pidas läbirääkimisi
veiderdajate, bajadeeride, muusikameeste ja trummi-
lööjatega; ta kauples ja tingis ja ketras oma niidid
igalepoole välja, kuna Hondin ühelt hiinlaselt telgi ja
laudadest kokkulõõdnud kuuri elevandi jaoks üüris.

Hondin lukutas Dshumbo talli värava, siis jalutas ta
Richardi ja Oskariga läbi sekeldava rahvaparve. Nad
sõid, reisi viimaseid paastupäevi meele tuletades, mõ-
nuga tänavkaupmehe juures praetud kanu, jõid datli-
veini sinna juure ja vaatlesid siis rahvahulga tegu-
semist.

Vagadusest või pühalikust meeleolust polnud vä-
hematki märgata. Oodati lihtsalt järgmist päikesetõusu
ja viideti selleni aega nii mõnusalt kui võimalik.

Aegamööda veeres päev õhtule, tunglad valgusta-
sid kirju pilti. Keedeti ja küpsetati, kärudest tõsteti hai-
geid, vürstlikud teenrid ruttasid oma käskijate hilge-
vankrite ees teed rajades, lahtikiskunud loomi püüti hõl-
gates, paar kiiresti tekkinud tulekahju sumbutati suure
kisaga ja põimiti ning müüdi säärane hulk lillevanikuid,
et maapind sõna tõsisel mõttes lillede ja lehekeste alla
kadus.

Magamisest ei võinud juttugi olla. Alles hommiku-
poole rauges jutusumin, ja kui päike tõusis, valitses
ümberringi täieline traavatuks.

Richard ja Oskar vaatasid jõe teisel kaldal asuva
künga poole. Säääl seisis vähemalt kümnekond brah-
miine ja uuris läbi suurte klaaside taevalaotust; sosis-
tades vahetasid nad isekeskis oma arvamisi ja jones-
tasid sügavmõttelise ilmuga kõiksugu saladuslikke jooni
ja märke liiva.

Sajad tuhanded pilgud kiindusid igasse nende liigu-
tusse. Mõlemal kaldal seisid lugematuis ridades va-
gad usklikud lillevanikutega pääs, naised tihedas loo-
ris, mehed ainult puusavöös, ja ootasid silmapilku, mida
preestrid kollastesse voogudesse kastmiseks soodsa-
tähendaksid.

Viimaks järgnes oodatud märguandmine. Kes ujuda
ei osanud, oli kas tugeva juhi saatel kohale ilmunud või
jäl madalamale kaldale, kuna vapramad pikkades ron-
gides kuni jõe keskpaigani sõudsid.

Emad kandsid oma lapsi, pojad oma vanemaid.
kaastundlikud inimesed pimedaid ja jahutuid. Püha voog
lainetas üle iga õla, niisutas iga otsaesist ja seda ainult
oligi vaja.

Mitte nii lihtsalt ei lõppenud asi, kus mõni vürst või
vürstinna marmortreppi mööda alla voogudesse
laskus.

Ta ees ja mõlemal pool kõndisid mõned tosinad
orje, kõik mõõkadega relvistatud, missuguseid nad hoo-
llimatult tarvitasid, kui mõni alamasse kihti kuuruv usk-
lik toredale rongile liig lähedale sattus.

Mõni valukarjatus, äkiline vee pühenemine, siis ku-
gistamine ja veepinnal levinevad ringid, see oli kõik.
Sügavusse vajunud õnnetust ei hoolinud keegi.

Muu hulgas oli ka usumäratsejaid, kes ainult sila
olid rännanud, et pühades voogudes uppuda. Nad läk-
sid kõrgele tõstetud käsivartega valjusti lauldes kuni
jõevoolu keskpaigani, kus vood nad kohisedes matsid.
Lühikest aega liikusid veel käed üle veepinna, siis ka-
dusid ka need. Neile iseend ohverdavalte fakiiridele
avaldati igakord hõiskavat kätust.

Ka Tippoo ja teised suplesid, ning isegi Dshumbo
juhtli veldi hiljem, kui ju inimesed veest olid lahkunud,
voogudesse.

Homnikul kella seitsme paliku asuti uuesti teele, kuna uute juuretullijate parved lahkuvate kohtadele asusid ja algas sama sekeldamine, lõbutsemine ja kaubitsemine, kihvas elu nagu eilagi.

Seekord jäi Dshumbo teiste ratsa- ja sõiduloomade voolu kuni viimaks pika teekonna järele Purisse jõuti. Tippoo oli reisiajal nähtavasti hädäri teinud, sest ta oli suurepäraselt tujus. Ta kunstnikud ootasid teda varem kindlaksmääratud öömajas. Homme, vankripüha päeval, võis rahakorjamine tänavail jällegi alata.

Oskar ja Richard pidid trummid korda säädma, Hondin puhastas Dshumbo kellukesi ja muid ehteasju, Tippoo ulatas madudele erilisel rohket sööki ja laskis neid päälle mürgi kõrvaldamist prooviks oma tantsu etendada.

Kuhu silm ulatus, võõraste-, öö- ja elumajades, tänavail ja kuurides, maal telkides ja veel paatides, igalpool asusid usurändajate parved. Mitte kõigil polnud hää väljanägemine. Kes jala oli tulnud, vedas viimset jõudu kokku võttes oma jalgu järel, jah, mõned vaesed inimesed lamasid isegi suremisel pikali, nende omaksed seisid nuttes nende ümber ilma, et nad aidata oleksid sunnitud.

Ilmus siis surm, siis kummardus mõni brahmiin õnnetu üle ja sosistas talle salmikese pühast raamatust kõrva, mis teda viimisel teekonnal teise ilma pidi lohutama.

Omaksed kandsid laiba kõrvale, ja uued siindimised arenesid kohal, kus ta oli lamanud. Viirstikud sõidurilistad veeresid mööda, eluröömsad inimesed ruttasid jumala Dshagannadi templi, või kõlasid jälle uued kaebed ja ohked, nõnda just, kuidas juhus elu ja saatuse mitmekesisel avaldusel kirjult läbisegi paiskas.

Ka kerjutesalgad olid ilmunud, jäledad, roojased kogud, kellel viletsus ja lootusetus igast näojoonest vastu peegeldus. Üks neist oli oma pää läbi raske raudvõre pistnud nõnda, et ta ainult kummargil võis kõndida, teine oli töotanud iga teed, mida ta oma elus käib, iseoma kehaga mööda. Seks otstarbeks heitis ta iga kahe sammu tagant maapinnale pikali — jälle ja ikka jälle, hoolimata sest, kas seisid kõvadel kividel või mudas ja tolmus.

KUUESTEISTKÜMMNES PÄÄTÜKK.

Dshagannadi templis.

Täna etendusid tänavail veel ei antud; seepärast avanes noormeestele võimalus templit sees- ja väljaspoolt vaadelda. Hondin kinkis nalle seks otstarbeks isegi mõned ruplad — „sest muidu ei lasta teid sisse!“ tähendas ta.

„Sääl nõutakse siis sisseminekumaksu nagu teatris?“ ütles Oskar. „On see aga kummaline!“

„Kas sa ei taha siis ühes tulla, Hondin?“ küsis Richard.

See raputas tummalt pääd, siis pööris ta pilgu jälle Dshumbo kellukestele.

Nõnda sammusid nad siis usklike voolule järgides kuni selle hoonete gruppi, mis omaette üks väikese linna moodustab. Sadakakskümmend templit

asuvad ringi ümber sammaskäikude. Neid tarvitatakse nii teiste jumaluste kummardamiseks kui ka muuks otstarbeks. Osalt on nad eluasemeks ligikaudu tuhandele brahmiinile, kihutuskõneleajale, templiteenrile ja muude isikule, kes kõik tegevuseta usklike ohvriandide varal elutsevad.

Sammaskäigud ümbritsevad kogu piha linna. Kes juhata kodade, väravate, treppide ja pimedate ruumide rägastikku julgeb tungida, peab kahtlemata oma ettevaatamatuse euga tasuma.

Siigaval teiste pühade päikade keskel asub Dshagannadi, kõigi arvurikaste Orissa maakonnas maksvate usulahkude pääjumala tempel. Pääsissekäik sesse kannab Lõvivärava nime.

Nagu mesipuud maja kõrval, nii tillukestena näivad ümber seisvad ehitused kuplitaolise templiga võrreldes. Kitsad õued, võlvidud sammaskäigud, puud, kõrged üksikud sambad ja seinäõnsused, kõik on üksteise üle ja alla libistatud. Pühad banaani puud, mille vilja eest kõrgelt hinda makstakse, seisid kummalgi pool väravat, mille astmeid inimhulgad alalõpmata edasi-tagasi voolasid. Ka Richard ja Oskar püüdsid kõigest jõust edasi tungida ja nägid nüüd üsna lähedalt, missuguseid vormitüüpe igalt tüljalt, olgu ta rikas või vaene, nõuti.

Värava treppidele mahtus üle viiekümne inimese, sisemisele uksele aga ainult kaks. Sel asusid kaks brahmiini, kellest üks ainult lihtsa luuga ja teine kirjutusabinõu ja paberribade puntraga oli varustatud. Viimase kõrval seisid ka korjamiskarbitaoline metallist kast.

Oskar ja Richard uurisid seni õlgade ja küünarnukkidega, kuni nad uksest jõudsid. Siin algas sosinal peetud jutuaajamine Richardi ja esimese brahmiini vahel.

„Kas tuled kaugelt maalt siia Puri armukuju vaatama?“

„Jah!“

„Kui palju sa maksad!“

„Hm — vahest määrad ise hinna, brahmiin.“

Kõrge aukandja silmitses linases riides, ülipikkade lokkidega noormeest päälääst jalatallani. Ta näis arvamisele jõudvat, et sellelt palju pole võtta.

„Kakskümmend pe!“ ütles ta.

„Kõige suurema lahkusega!“

Richard ulatas talle Hondinilt saadud rupia ja lootis ülejääva peenraha tagasi saada, aga ses oli ta eksinud. Brahmiin ei mõelnudki seda teha, vaid pööras päälle hõberaha südamerahuga kastilheitmist veel kord sosistades salaja muigava noormehe poole.

„Kas töötad ei kellelegi selle teekonna raskustest vähematki lausuda? Kas keegi ei pea teada saama, et sa nälgisid, paljastel, veristel jalgadel pidid rändama või haigena rajotite onnides lamasid?“

„Ei keegi!“ vastas meele sõber väärilika tõsidusega hääles.

„Olgu. Sa tohid sisse astuda.“

Kahe sammu pärast seisid ta teise, luuga brahmiini ees. See ei küsinud ega lausunud midagi, vaid pühkis ainult sisseastuja igast küljest tolmust puhtaks, ümises: „Sa oled pattudest puhas!“ ja toetus siis jälle raskelt

puhastusvahendite, kunagi ilmus mõni teine, kes ka vajab pühkimist.

Richard ootas viis minutit, siis seisis Oskar jälle ta kõrval, samuti kujutemagi luust pühitud ja Hondini ruplast ilma. Nad astusid nüüd esimesse suure saali ohvrikotta.

„Taevane jumal“, sosistas Richard, „missugused tagavarad!“

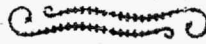
Ilmatu suur ja avar ruum nägi välja nagu suurlinna turu kaubakoda. Mets- ja koduloomade liha, igasugu

linnuliha, kalad, vähjad ja austrid täitsid ühe seina ääre peaaegu laeni, kuna põlu- ja aiasaadused, puu- ja juurvili, jah, isegi valmis küpsetatud toidud teise seina ääre olid kuhjatud. Veinivaadid, karbid salvidega, roosiõli ja muud lõhnaõlid lamasi laudadel ja terved lilled täitsid õhku oma magusa lõhnaga.

„See kõik on ohvriks toodud ja meie ilmume tühjate kätega“, sosistas Oskar.

„Ei tee viga. Jumalad on täna ka meie abita juba küllalt küllased.“

(Järgneb.)

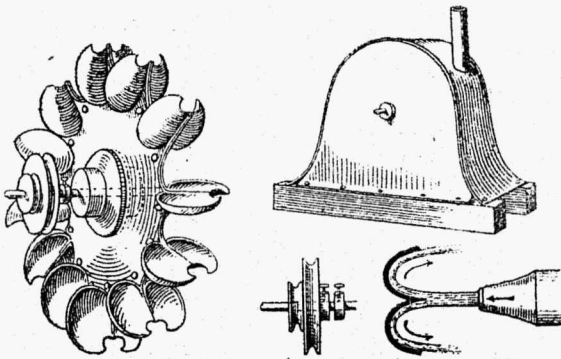
KODUNE TÖÖKODA.

Tertius Gaudens.

Motto: Töö teeb rõõmsaks.

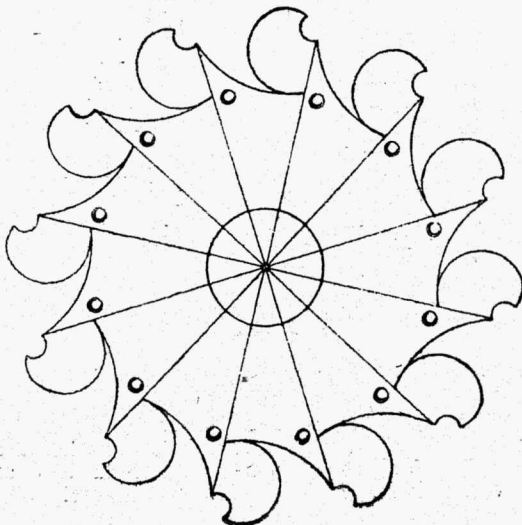
Minu peltonturbiin.

Väikeste dünamomasinate ja tehniliste aparatuuride käimapanemiseks on kõige praktilisem ameeriklase Pel-

Joon. 1.

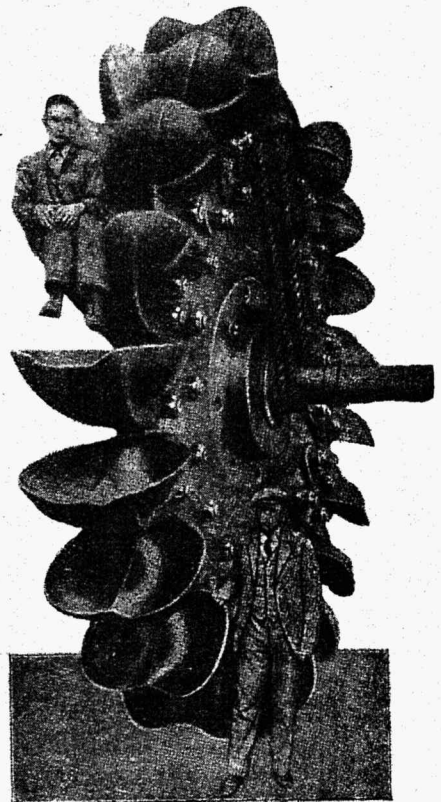
toni poolt konstrueeritud vesiratas. Peltonratas on kõige otstarbekohasem sääl tarvitada, kus on võimalik kasutada kõrge rõhumise all olevat väikest veejuga. Need tingimised on soodsad meie noortele sepiitsejatele,

Joon. 2.

kes harilikult ainult oma korteri veevärki jõuallikana tarvitada võivad.

Peltonturbiini juures tabab ümmargune veejuga isäraltikult vormitud kaksikpanne, mis kogu joa jõu rattale ja selle võlvile üle kannavad. Nagu meie joonisel 2 esitatud skeem (all paremat kätt) näitab, on veejoal peltonpanni juures võimalus kestvamat aega pannipinnale mõju avaldada ja kogu oma elavat jõudu edasi anda. Pannile langemise läbi tekkiv jõukaotus vähendatakse terava keskserva abil. Pannide pinnad peavad segava hõõrumise kõrvaldamiseks hästi siledad olema. Pan-

Joon. 8.

nide arv olgu võimalikult väike, võlvi laager peab korralikult ehitatud ja hästi õlitatud olema.

Et väheste kuludega võimalik on peltonturbiini taolist vesiratast ise ehitada, avaldavad juba meie joonised. Mitte väga nõrgast plekist lõigatakse kaks täpselt ühesugust joonisel 1 kujutatud ketast. Kumerad ninad käänatatakse ja taotakse joonisel 2 kujutatud pannideks. See töö nõuab pisut harjutamist. Seepärast oleks soovitatav esiteks prooviks mõned plekid valmis meisterdada ja neist paremini õnnestunud välja valida. Valmistatud plekid needitakse hoolsalt kokku ja lihvitakse vahepeel võimalikult teravaks. Turbiiniratta kohale kinnitamiseks tarvitatakse pooleks lõigatud niidirulli, võlviks võib väikest raudpulgakest tarvitada. Peltonmootoriga tekitatud jõu edasiandmine sünnib kõige paremini ketastele

(vaata jooni 2, all keskel) asetatud nahkrihmakeste abil. Neid kettaid võib kõvast puust valmistada. Joonis 2 (paremat kätt all) näitab lõpuks ka torukest, mille abil veejuga pannidele juhitakse. Samal joonisel (ülal, paremat kätt) leiame ka lihtsa, alt lahtise vesiratta, katte, mille plekist valmistatud küljeseintesse võlvide jaoks augud on puuritud.

Vastandina meie kodusele vesirattale esitame lugejale siin ka pildis (joonis 3) praeguse kõige suurema turbiini jooksuratta maailmas. See asub San Franzisko lähedal Caribous. Vesi langeb sellele turbiinile kolmesaja neljakümne meetri kõrguselt alla, ta teeb sada seitsekümmend üks tiiru minutis ja annab 15.000 hobusejõudu.

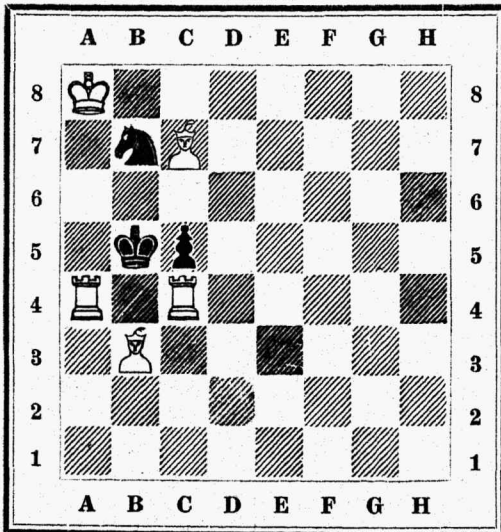

Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 48.

Kokku säädnu Joh. Janson (Valgas).
(„Vikerkaare“ originaal.)

Mustad.

Valged.

Valged: K a8, V a4 ja c4, O b3 ja c7.

Mustad: K b5, R b7, E c5.

E = ettur = soldat.

Valged algavad ja annavad matt kolme sammuga.

Ülesannete nr. 44, 45 ja 46 lahendused ja lahendajate nimed toome lähemas malenurgas.

Ülesandele nr. 42 on veel Georg Ipsberg (Tallinnast) õige lahenduse saatnud.

Alljärgnev partii, mis mängiti 4. üleriiklisel keskkoolidevahelisel maleturniiril Paides (3. — 7. jaan. 1925), on meile avaldamiseks lähkesti saadetud nimetatud võistluse kohtuniku hra stud. med. Reinhold Käbini poolt. Valgete juht selles partiis, Tallinna 1. reaalkooli õpilane Leesment, sai mainitud turniiril 2. auhinna.

Valged.
Leesment
(Tallinn)
Cunninghami gambit.

Mustad.
Parts
(Tartu)

1. e2 — e4
2. f2 — f4
3. Rg1 — f3
4. of1 — c4
5. g2 — g3
6. 0 — 0
7. Kg1 — h1
8. d2 — d4
9. Oc4 : d5
10. Od5 — b3
11. Oc1 : h6
12. Ob3 : f7 +
13. Ld1 — d3
14. Vf1 : f3
15. Ld3 — b3
16. Lb3 — b4 +
17. Lb4 : b7 +
18. Lb7 — b3
19. Lb3 — e6 +
20. Rb1 — c3
21. Le6 : c6
22. Lc6 : h6
23. Lh6 — h7
24. Va1 — d1 +
25. Vf3 : f6
26. Lh7 — f5
27. Lf5 — d7 +
28. Vd1 — d5
29. Of7 : d5
30. Ld7 — b5 +
31. Od5 — e6 +

- e7 — e5
- e5 : f4
- Of8 — e7
- Oe7 — h4 +
- f4 : g3
- g3 : h2 +
- Rg8 — h6
- d7 — d5
- c7 — c6
- Oc8 — g4
- g7 : h6
- Ke8 — e7
- Op4 : f3 +
- Vh8 — f8
- Ld8 — d7
- Ld7 — d6
- Rb8 — d7
- Ld6 : d4
- Ke7 — d8
- Ld4 — e5
- Va8 — c8
- Oh4 — e7
- Rd7 — f6
- Kd8 — c7
- Vf8 — h8
- Oe7 : f6
- Kc7 — b8
- Le5 : d5
- Vc8 — c7
- Kb8 — c8

Must annab alla.

Ülesanne.

Kirjakandja läheb alguses 24 versta, siis puhkab 1 tunni ta läheb siis veel 15 versta, kuid kaks korda aeglasemalt ja kõige selle päale kulutab ta 14½ tundi. Mitu versta läheb ta oma teekonna algusel tunnis?